

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра кафедри германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: **"ОСОБЛИВОСТІ СЮЖЕТНО-КОМПОЗИЦІЙНОЇ
ТА НАРАТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОМАНІВ ГРЕМА ГРІНА"**

Виконала: студентка 2 курсу
Angb1-M17z групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька)
Сопрович Жанна Вікторівна

Керівник:
Голубішко І.Ю., кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри германських мов і
зарубіжної літератури

Рецензент:
Абрамович С.Д., доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри слов'янської
філології та загального мовознавства

Кам'янець-Подільський - 2018 року

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Основні етапи творчої біографії Г. Гріна та проблеми її вивчення в сучасному літературознавстві.....	8
Висновки до розділу 1.....	22
Розділ 2. Принципи художньої організації сюжету і наративу в романі "Сила і слава".....	23
2.1. Історико-філософська концепція роману.....	23
2.2. Архітектоніка роману як засіб розкриття життєвих позицій персонажів.....	38
2.3. Монтаж і фрагментарність як основні принципи романного сюжету.....	45
2.4. Наративна структура твору.....	55
Висновки до розділу 2.....	67
Розділ 3. "Кінець роману": змістові аспекти наративної структури.....	68
Висновки до розділу 3.....	79
Висновки.....	80
Список використаних джерел.....	86

ВСТУП

Ім'я визнаного англійського класика Грема Гріна (Graham Greene) (1904 - 1991) широко відоме у світовій літературі. Його романи перекладалися багатьма мовами світу, письменник неодноразово висувався на здобуття Нобелівської премії, лише складні відносини з владними структурами завадили її присудженню. Письменникові належить більше двадцяти романів, літературні есе про письменників, публіцистичні нотатки, збірка віршів, автобіографічна проза, дорожні нариси; він проявив себе також і як драматург, і як новеліст, і як сценарист.

Актуальність теми. Варто вимовити: Грем Грін, і ми опиняємося перед вельми питанням. Це питання виникло відразу, як тільки до Гріна прийшов успіх; воно супроводжувало письменника все життя, розростаючись разом із успіхом, і до цього дня залишається першим, що спадає на думку у зв'язку з Гріном. Це питання не тільки стосується Гріна, а вводить нас у серцевину найважливішої літературознавчої суперечки сучасності. У найбільш простому вигляді питання звучить так: чи може в наш час висока проза бути цікавою, а великий письменник – популярним, тобто комерційним? Якщо відмовитися від спрощення і питання розгорнути, то доведеться сформулювати його й так: чи потрібен (і чи можливий) реалістичний психологічний роман в епоху розвинутої наукової психології та психоаналізу? Чи не вичерпав себе цей жанр з його піком у XIX столітті, після Толстого і Достоевського?

Гріна прочитали в усьому світі, і запам'ятався він саме романами. Дія перших відбувається на батьківщині, в Англії. Дії наступних Грін переносить у країни третього світу, що знаходяться на порозі політичних катастроф. Виникає так звана Грінландія – сукупність гарячих, "нещасливих" точок планети, відтворених письменницькою уявою. Особливість цих романів у тому, що світове зло присутнє в них як ясно відчутна сила, а герої, зломлені життям люди, перебувають у найтяжких моральних глухих кутах. Непозбутні гріховність світу і людини, людина в безперервній боротьбі з собою, святість грішника, шахрай, який помирає героєм, – ось теми Гріна. Його завжди і скрізь

і в першу чергу цікавить «внутрішня людина» у трагічних прикордонних ситуаціях і – на авансцені історії. Недарма своєю епітафією Грін хотів бачити вірші з «Апології єпископа Блаугрема» Роберта Браунінга: «Нас цікавить усе помежове, небезпечне: чесний злодій, ніжний убивця, забобонний атеїст, жінка нових французьких романів, яка кохається – і все-таки рятує свою душу...» [Цит. за : 45].

Грінландія повідомляє людським трагедіям планетарний розмах, перетворює прозу Гріна в свого роду золотий перетин епохи, досліджуваної художніми засобами.

Любов у Гріна завжди гріховна, болісна, а гріх – привабливий. «Пожадливість все неймовірно спрощує» (читай: знімає всі проблеми і совісті, і релігії), - ось ще одне з його знаменитих і характерних висловлювань. Його герої – чоловіки, навіть найбезнадійніші, поводяться дуже по-чоловічому, жінки – дуже по-жіночому. Герой і героїня не шукають містичного злиття один з одним, як, наприклад, у романах російських класиків. Вони – в жорсткому і дуже західному протистоянні. Розрив вгадується в контексті оповіді як обіцянка свободи, як світло в кінці тунелю.

Грін вірив, що бути письменником призначено йому долею. Він задавався питанням: «Як можуть жити і пам'ятати про смерть люди, які не пишуть?». Він казав, що ніколи не чекав натхнення – інакше просто не написав би ні рядка.

Часто говорять, що Грін - песиміст. Навіть якщо й погодитися з цим твердженням, то слід зазначити, що песимізм його - не кафкіанський; він часто залишає місце надії, зігрітий свідомістю того, що світ великий, а майбутнє непередбачуване. Як теплий живий сутінок на потемнілих полотнах старих майстрів, він немов веде нас у інший вимір.

Грем Генрі Грін народився третього жовтня 1904 року в містечку Баркемстед, графство Хардфордшір, в родині директора місцевої школи. У цій школі він і вчився. Доводилося йому несолодко. Положення змушувало його до подвійної лояльності, до шпигунства і на користь дирекції, і на користь

однокашників. (Потім він переконається: письменство співприродно зрадництву. І скаже: «У серці письменника прихований шматок льоду»). Не дивно, що зі школи він зрештою втік. Його відловили з ознаками психічного розладу, з самовбивчими настроями (пізніше він зізнався, що грав в «російську рулетку»: приставляв до скроні револьвер, в барабані якого був один патрон) і відправили в Лондон - до психоаналітика, у якого майбутній письменник жив під час лікування. Потім Грін навчався на історика в Оксфорді, в Белліольському коледжі, але курсу не закінчив, в 1925 році надрукував збірку віршів під назвою «Гомінкий квітень», а в 1926 році перейшов в католицизм - під впливом Вів'єн Дейрел - Браунінг, на якій одружився через рік, тобто у віці 23-х років.

З 1926-го по 1930-й рік Грін працював помічником редактора лондонської газети «Таймс». Перший роман – «Внутрішня людина» – вийшов в 1929-му і був відзначений знавцями. Грін йде з «Таймс», в основному - на вільні журналістські хліби. Якийсь час працював літературним редактором журналу «Спектейтор», головним же чином писав рецензії, переважно на кінофільми. Наступні три десятиліття він роз'їжджає по планеті в якості журналіста - позаштатника.

Перший екранізований роман - «Потяг йде в Стамбул» - з'являється в 1932-му. Його, а також наступні три романи, сам письменник визначає як речі розважальні - і цим немов би відгороджується від великої літератури. Ставка на успіх у читача виправдалася: Грін стає популярним.

Далі йдуть романи вже просто знамениті: «Третій», «Брайтонський льодяник» (спочатку перекладений як «Брайтонська скеля»), «Сила і слава»; «Суть справи», «Тихий американець», «Наша людина в Гавані», «Комедіанти»... Всього Грін написав 26 романів (десять з яких екранізовані), десять п'єс, безліч оповідань і нарисів.

Мета магістерської роботи – виявити особливості художньої структури романів Грема Гріна на рівні сюжету, композиції і наративу.

Завдання, поставлені при написанні роботи, допомагають розкриттю теми і досягненню мети:

- розглянути життєвий шлях і творчість Гріна;
- визначити принципи структурної організації романів письменника у зв'язку з його художнім методом;
- показати на прикладі романів "Кінець роману" і "Сила і слава" поетико-стильову своєрідність автора.

Об'єктом дослідження є творчість Грема Гріна і, зокрема, його романи "Кінець роману" і "Сила і слава".

Предмет дослідження - своєрідність творчого методу Грема Гріна.

В якості гіпотези ми висунули припущення про те, що природа таланту Грема Гріна – виводити значні філософські узагальнення з найгостріших конфліктів сучасності. Одним із улюблених Грінових засобів розкриття життєвих явищ і людських доль є парадокс. Вже в романах 1930-х років цей засіб органічно пов'язаний, більше того, прямо впливає з парадоксальності життєсприйняття самого письменника: його величезного співчуття до людини, посиленого власною філософською концепцією ("полюби людину подібно до Бога, знаючи про нього гірше"), розумінням глибини падіння людини, розумінням найбільших протиріч, які можуть уживатися в її свідомості.

Наукова новизна дослідження полягає як у виборі проблеми, так і в підході до її вирішення. Досліджуються проблемні особливості романів із релігійно-філософською проблематикою та ступінь вираженості цієї проблеми у традиційному філософському романі. Визначається специфіка героя, конфлікту і соціальної критики, визначаються принципи сюжетної, часопросторової і наративної організації романів.

Теоретичне значення роботи полягає в аналізі творчості Грема Гріна та розгляді його творчого методу.

Практичне значення дослідження. Матеріали і висновки дослідження можуть бути використані в курсі лекцій з історії англійської літератури ХХ століття, а також при розробці спецкурсів та спецсеминарів.

Структура магістерської роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (93 найменування). Обсяг роботи - 94 сторінки, в тому числі 85 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

У центрі уваги усіх творів Грема Гріна – людина, її суб'єктивне «я». Через вміння людини усвідомити основи свого існування і вибрати свою долю Грін досліджує історичний і моральний аспекти існування людини. Історико-філософська концепція Гріна визначає провідні сюжетно-композиційні, просторово-часові і наративні характеристики: в романах переплітаються події особистого життя персонажів і соціально-історичні процеси, змикаються історичне, сьогоденне і вічне.

Переосмислення співвідношення «людина - історія», перенесення пошуку істини у внутрішній світ героїв обумовлює концентрованість авторської уваги на суб'єктивному «я» людини. Це визначає принципи структурно-композиційної організації роману, принципи побудови образної системи, структуру художнього образу.

Особливо показовим в плані застосування принципів організації художньої структури є роман Г. Гріна "Сила і слава". Дія твору відбувається за часів мексиканської революції, переслідувань релігії (1918); це дає змогу письменникові побудувати модель відношення тоталітарного "революційного" режиму до релігії. Головні герої роману – священик і лейтенант, який веде полювання на священиків, маючи на думці знищення релігії взагалі. Служитель церкви зображений далеко не ідеальним героєм: це п'яничка, слабка людина, батько незаконно народженої дитини. Але обов'язок священика для нього понад усе; він не може покинути усіх цих людей, тому що його зникнення буде означати, що "на всьому просторі між морем і горами" Бог перестав існувати. В образі священика Г. Грін показує реальність подвигу Спасителя в наші часи, героїчність імпульсу "наслідувати Христа", бо якщо знайдеться хоча б одна людина, яка спроможна принести себе в жертву, людство не загинуло остаточно. Лейтенант також бажає щастя людству, але його мрія доктринальна, цілком обмежена матеріальним світом і спирається на насильство; його модель щастя – країна, оточена колючим дротом заради "безпеки". Письменник розкриває істинну суть влади, вимірюючи її долею

дитини. Така концепція героїв підтримується програмною назвою роману: “сила і слава” – це в деяких списках Євангелія від Матвія останні слова молитви, якої навчив людство Христос. Г. Грін показує, що сила не у владі земній; сила і слава Бога – у таких людях, як священник, що спроможні повторити не тільки слова, але й дію, подвиг Христа.

Романна оповідь характеризується фрагментарністю; письменник не дає цілісного зображення зовнішнього життя своїх героїв. Динаміка подій виражена слабо. Так, розділи першої частини роману складаються з фрагментів, які виявляють життєву позицію падре та інших дійових осіб. Автор використовує принцип монтажної композиції. Кожен із розділів першої частини, взятий ізольовано від внутрішніх зв'язків з іншими розділами, втрачає свою смислову закінченість. Це окремі епізоди оповіді, які майже не мають зовнішніх і причинно-наслідкових зв'язків. Взаємозв'язки між розділами «запам'ятовують авторський хід думки». У центрі подальшої романної розповіді - образ внутрішнього світу падре. Він постає перед нами як людина зі складним світосприйняттям, іншим, у порівнянні з іншими героями роману, типом мислення, яке можна визначити як екзистенціальне,

Друга частина роману розкриває цей погляд, демонструє зіставлення минулого і нового світовідчужань падре. Кожен момент життєвого шляху падре пов'язаний з вибором: самовизначення і вчинку. Це відбивається на структурі оповіді - автор використовує в розділі прийом ситуативного ряду: розділи другої частини побудовані як ряд епізодів, що складаються з фрагментів-ситуацій.

Нове, у порівнянні з письменниками - класичними реалістами XIX століття, розуміння і бачення автором дійсності і людини змінює і структуру образу, і принципи його побудови.

Автор порушує традиційний причинно-наслідковий принцип створення образу. Він зображує в романі лише наслідок (певний типологічний образ людини), але не досліджує причини його формування. Порушує і традиційну

структуру образу - в центрі його зображення не «типові характери», а типологічні образи, ядром яких виступає вміння вибрати своє «я».

У побудові образів дійових осіб Г. Грін багато в чому слідує модерністській письменницькій практиці. Це стосується і побудови образу головного персонажа - падре. Спочатку створюється враження, що образ падре будується за «зворотного» принципом: від загадки до все більшого впізнавання падре. Але це не зовсім так. Г. Грін в романі переглядає традиційне уявлення про причинність і традиційне уявлення про внутрішній світ людини.

Простір роману сприймається, насамперед, як простір різних свідомостей. У просторі свідомості падре можна виділити ряд етапів його духовної еволюції. Якщо спробувати відновити духовну еволюцію падре в раціонально-логічної послідовності, то вийде наступний лінійний ряд: «переворот» у свідомості, відчуття свободи - «ніщо» свідомості, народження любові - вибір себе.

Ретроспективні фрагменти пам'яті порушують хронологічну послідовність минулого - «зворотний» лінійний ряд розповіді. Ці фрагменти минулого присутні в пам'яті падре одночасно із сьогоденням - все відразу «тут і зараз» - і інтелект падре по асоціації з справжнім «витягує» з пам'яті різні пласти, різні уривки цього минулого. Таким чином, порушення лінійного ряду «зворотного» оповіді викликано тим, що автор зображує внутрішній стан падре як стан одномоментности - у внутрішній свідомості персонажа все минуле і все справжнє перебуває одночасно. Інтелект читача вибудовує лінійний послідовний ряд минулого, але у свідомості персонажа такий поділ не присутній. Таку концепцію автора підтверджує і третя частина розповіді (розділ перший), де все минуле спливає в пам'яті падре і бере гору над сьогоденням.

Зіставлення минулого і сьогодення у свідомості падре підкреслює його постійно оновлюється, змінюється світ. Тому в романі відсутня єдина цілісна картина внутрішнього вигляду падре - внутрішній світ представлений

фрагментарно: цільну картину, зважаючи постійно міняє внутрішнього вигляду, уявити неможливо.

Таким чином, у самій художній структурі роману відбивається духовна еволюція падре. Відсутність прямолінійного послідовного ряду етапів, які змінюють один одного засвідчує складність еволюції головного персонажа. Вона постає суперечливою і багатовимірною, включаючи повернення до минулого, човникові рухи з одного часового виміру в інші, моменти одночасного перебування у свідомості падре різних часопросторових планів.

На відміну від третьоособового нарративу роману "Сила і слава", в романі "Кінець роману" розповідь ведеться від першої особи, письменника Моріса Бендрікса, що суттєво впливає на структуру твору.

Письменник розповідає історію свого кохання-ненависті до Сари Майлз, дружини прототипа так і не написаного роману про міністерського чиновника у повоєнні часи в Англії. Силою життєвих обставин Моріс Бендрікс добровільно приймає на себе функцію детектива "з адюльтеру", водночас описуючи "справу зради" і рефлексуючи над самим процесом її художнього втілення.

Активність персонажа-наратора у розвитку сюжетних перипетій (його гомодієгетичний статус) спричиняє редукцію дистанції між "подією розповіді" і "подією розповідання". Відповідно скорочується і дистанція між текстом і реципієнтом, який поступово заглиблюється в історію і внаслідок органічного залучення до нарративного квесту неминуче стає учасником розгадування таємниць нетрадиційного слідства і потаємних струн людської душі.

Прикметно, що "подія розповідання" в роману має рухливу вихідну точку (розповідне "тепер"), що створює ефект безпосереднього написання- "розгортання" тексту щодо процесу його сприйняття. Наратор постійно зіставляє "тоді" і "зараз", акцентуючи не тільки різницю між описуваними подіями минулого та їх осягненням у теперішній момент, а й зіставляються різні в часі точки події розповідання.

За короткий період власне сюжетного часу подій інтенція наратора щодо змісту своєї історії кардинально змінюється – від ненависті й ревнощів до любові й каяття. При цьому фрагментарність розповіді й численні анахронії (забігання, пропуски, умовчання, згадування "заднім числом") не дають читачеві в ході первісного сприйняття тексту повного розуміння внутрішніх трансформацій Моріса Бендрікса. Даний прийом має принципове змістове наповнення, виражаючи складність і суперечливість позиції героя-наратора, його невизначеність щодо ключових екзистенційних проблем буття, зокрема стосунків людини з Богом.

Проблема "написання історії" має виняткове значення для наратора. Усвідомлення розповіді як творчого процесу, що провокує дискурсивні рефлексії в силу складності й суперечливості об'єкту осягнення, надає роману ознак метатекстуальності. Її посилюють розриви процесу розповідання, численні ретроспекції і ретардації, що в цілому створюють ефект невизначеності як подієвої сторони сюжету, так і позиції наратора. Невипадково основним змістом наративних розривів є рефлексії щодо засобів і навіть прийомів "написання історії", з приводу ефективності яких також висловлюються сумніви, що дає підстави говорити про "ненадійність" наратора; до певного моменту він не знає справжньої суті й мотивів поведінки жінки, яку кохає й ненавидить за те, що вона, як він вважає, зрадила його.

Метатекстуальна природа наративу в романі є відпочатково органічною і не вимагає додаткового мотивування, оскільки персонаж, не будучи професійним детективом, є професійним письменником. Власне, сюжетна колізія зав'язується саме на намірі Моріса Бендрікса написати роман про крупного чиновника, інформацію про якого він, за згодою цього чиновника, має отримати від його дружини Сари. Задуманий твір так і не було написано, натомість перед читачем розгортається роман про роман-любовну історію "автора"-Бендрікса із Сарою.

Метатекстуальні властивості розповіді в романі актуалізують низку морально-філософських і художньо-естетичних проблем, пов'язаних із

пошуком непроминальних життєвих цінностей, шляхів людського взаємопорозуміння, критеріїв співвідношення мистецтва і дійсності. Структурна організація твору, його дискурсивна незавершеність віддзеркалює феномен складності й суперечливості життя, множинності проявів людської екзистенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверинцев С. Послесловие к роману Г. Грина "Сила и слава" / Аверинцев С. Грэм Грин и его романы // Грин Г. Избранное. - М. : Радуга, 1990. – С. 3-8.
2. Алексеев М.П. Английская литература. Очерки и исследования. Ленинград : Наука, 1991. 468 с.
3. Аникин Г. В., Михальская Н. П. История английской литературы / Г. В. Аникин, Н. П. Михальская. – М. : Высшая школа, 1975. – 527 с.
4. Аллен Уолтер. Традиция и мечта. Москва : Прогресс, 1970. 424 с.
5. Алякринский О.А. Опыт о человеке // Новый мир. 1988. № 5. С.223-230.
6. Анджапаридзе Г. Возможен ли ответ на вечные вопросы бытия? (Г. Грин и его романы) // Грин Г. Сила и слава. Путешествие с тетужкой. Почетный консул. Вступит, статья. М., 1990. С. 5-19.
7. Аникин Г.В. Современный английский роман. Свердловск, 1971. 310 с.
8. Аникин Г.В. Социально-политическая основа трагического фарса в романах Грэхема Грина // Вопросы литературы. Материалы филологической конференции Уральского государственного университета. Свердловск, 1969. С. 113-129.
9. Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. Москва : Высшая школа, 1975. 528 с.
10. Анисимов И. Романы Грэхема Грина // Иностранная литература. 1964. № 10. С. 221-226.
11. Ассулин П. Грин, хвала нелояльности! // Литературная учеба. 1990. № 1. С. 174-179.
12. Барт Ролан. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. Москва : Прогресс; Универс, 1994. 488 с.

13. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / Михаил Михайлович Бахтин – М. : Художественная литература, 1975. 504 с.
14. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе / Михаил Михайлович Бахтин // Литературно-критические статьи Москва : Художественная литература, 1986. С. 122–290.
15. Бергсон А. Собр. соч.: В 4 т. Опыт о непосредственных данных сознания. Материя и память. Москва : Московский клуб, 1992. Т. 1.
16. Бердяев Н.А. Философия свободы. Харьков: Фолио; Москва : АСТ, 2002. 524 с.
17. Бобылева Л.К. Сказ в английском романе (С.Мозэм, Р.Олдингтон, Г.Грин) // Бобылева Л.К. Очерки по языку английского романа XX века. Владивосток, 1984. С. 85-102.
18. Бэлза С.И. В поисках сути дела // Грин Г. Собр.соч.: В 6 т. Москва : Худож. лит., 1992. Т. 1. С. 5-32.
19. Бэлза С.И., Палиевский П.В. Грэм Грин // Английская литература 1945-1980. Москва : Наука, 1987. С. 102-117.
20. Владимирова Н.Г. Становление жанра романа в творчестве Г.Грина // Жизнь и судьба малых литературных жанров. Иваново, 1996. С. 277-284.
21. Владимирова Н.Г. Формы художественной условности в литературе Великобритании XX века. Новгород, 1998. 188 с.
22. Гачев Г.Д. Содержательность художественных форм. Эпос, лирика, драма. Москва : Просвещение, 1968. 302 с.
23. Гинзбург Л. О психологической прозе. Ленинград : Сов. писатель, 1970. 420 с.
24. Грин Грем. Сила и слава / Грем Грин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://royallib.com/book/grem_grin/sila_i_slava.html
25. Днепров В. Идеи времени и формы времени. Ленинград : Художественная литература, 1980. 600 с.

26. Дьяконова Н.Я. Английский романтизм: Проблемы эстетики. Москва : Наука, 1978. 208 с.
27. Жлуктенко Н.Ю. Обретение целостности. Герой и конфликт в романах Дж.Конрада, Э.М.Форстера, Г.Грина // Жлуктенко Н.Ю. Английский психологический роман XX века. Киев, 1988. С. 17-56.
28. Заманская В.В. Экзистенциальная традиция в русской литературе XX века. Диалоги на границах столетий: Учебное пособие. Москва : Флинта : Наука, 2002. 188 с.
29. Затонский Д. В. Искусство романа и XX век. Москва : Художественная литература, 1973. 535 с.
30. Зверев А.М. Гриновский парадокс // Литературное обозрение. 1984. №1. С. 55-59.
31. Ивашева В. Грэм Грин / В. Ивашева // Судьбы английских писателей. Москва : Художественная литература, 1989. С. 36-84.
32. Ивашева В.В. Большой художник и необыкновенный человек // Г.Грин. Избранные произведения: В 2 т. М., 1986. Т.1. С. 5-24.
33. Ивашева В.В. Парадоксы сознания. Грэм Грин // Ивашева В.В. Что сохраняет время. Москва : Сов. писатель, 1979. С. 136-160.
34. Ивашева В.В. Судьбы английских писателей: Диалоги вчера и сегодня. Москва : Сов. писатель, 1989. С. 36-84.
35. Карбанова И.Ю. Жанровая специфика раннего романа Грэма Грина «Восточный экспресс» // Сюжет и фабула в структуре жанра. Калининград, 1990. С. 75-80.
36. Кеттл Арнольд. Грэм Грин. Суть дела // Кеттл Арнольд. Введение в историю английского романа. Москва , Прогресс, 1966. С. 388-394.
37. Ковалев В. В парадоксах ищу истину (Беседа корреспондента «ЛЮ» с Грэмом Грином) // Литературное обозрение. 1987. № 1. С. 10-12.
38. Кожин В.В. Происхождение романа. Москва : Сов. писатель, 1963.

39. Колесников В.П. Грэм Грин и католицизм. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Киев, 1975. 20 с.
40. Королева М.Э. Историко-философская концепция Г. Грина в романе «Сила и слава» // Проблемы истории литературы: Сборник статей. Вып. 19 / Под ред. А.А. Гугнина. Москва ; Новополюцк, 2005. С. 251-264.
41. Королева М.Э. Экзистенциальный тип мышления в романах Г. Грина 1940-х годов: «Сила и слава» и «Суть дела» / М.Э. Королева : дисс. ... канд. филол. наук. – Калининград, 2006. 243 с.
42. Костенко Г.М. Тематическое новаторство произведений Грэма Грина и Ивлины Во 40-х годов // Від бароко до постмодернізму: Зб. наукових праць. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2000. С. 99-105.
43. Кытманова Е.А. Романы Г. Грина 1930-х - 40-х годов. Творческая эволюция. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М., 2001. 20 с.
44. Левитан Л.С., Цилевич Л.М. Основы изучения сюжета. Рига, 1990. 188 с.
45. Лодж, Дэвид. Разные жизни Грэма Грина [Электронный ресурс] / Дэвид Лодж. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/inostran/2001/12/lodge.html>
46. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров. Человек. Текст. Семиосфера. История. Москва : Языки русской культуры, 1996. 464 с.
47. Михальская Н. П. Пути развития английского романа 1920 – 1930-х годов. Утрата и поиски героя / Нина Павловна Михальская. – М. : Высшая школа, 1966. 268 с.

48. Михилев А.Д. С поправкой на человека // Грин Г. Наш человек в Гаване. Послесловие. Харьков, 1990. С. 473-478.
49. Называть вещи своими именами: Программные выступления мастеров западноевропейской литературы XX века. Москва : Прогресс, 1986. 640 с.
50. Оруэлл Д. Рецензия на «Суть дела» Грэма Грина // Оруэлл Д. «1984» и эссе разных лет / Пер. Г. Злобина. Москва : Прогресс, 1989. С. 352-355.
51. Павличко С. Д. Зарубіжна література. Дослідження та критичні статті / Соломія Дмитрівна Павличко. Київ : Основи, 2001. – 559 с.
52. Палиевский П.В. Фантомы. Человек буржуазного мира в романах Грэма Грина // Палиевский П.В. Литература и теория. Москва : Советская Россия, 1978. С. 182-210.
53. Подлипская Л.И. К проблеме социально-философского романа в английской литературе 1950-60-х гг. Автореферат на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М., 1975. 24 с.
54. Полосухин И.Н. Проблемы психологизма современной английской прозы. Автореферат на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М., 1975. 24 с.
55. Поэтика : словарь актуальных терминов и понятий / [гл. науч. ред. Н.Д. Тамарченко]. — Москва : Издательство Кулагиной; Intrada, 2008. 358 с.
56. Пруст М. В поисках утраченного времени / Пер. с фр. Н.М. Любимова. Москва : КРУС, 1992.
57. Руднев В.П. Словарь культуры XX века. Москва : Аграф, 1999. 382 с.
58. Рымарь Н.Т. Поэтика романа. Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1990. 258 с.
59. Сабов А. Нежелательное лицо // Литературная газета. 15 декабря (№50). 1993. С. 7.

60. Современное зарубежное литературоведение (страны Западной Европы и США): концепции, школы, термины. Энциклопедический справочник / Под ред. И.П. Ильина, Е.А. Цургановой. Москва : Интрада - ИНИОН, 1996. 318 с.
61. Современный роман. Опыт исследования. Москва : Наука, 1990.
62. Соловьев Э.Ю. Прошлое толкует нас. Очерки по истории философии и культуры. Москва Прогресс, 1991. 224 с.
63. Соловьева Н.М. Гуманизм Грэхема Грина (о творческой эволюции писателя) // Радуга. 1969. № 4. С. 153-161.
64. Соловьева Н.М. Творческий путь Грина-реалиста. Автореферат на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Черновцы, 1970. 20 с.
65. Танажко Л.Г. Эволюция творческого метода Грэма Грина. Автореферат на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Донецк, 1972. 20 с.
66. Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. Москва : Наука, 1999. 488 с.
67. Топоров В.Н. Пространство и текст // Из работ Московского семиотического круга. Москва : Языки русской культуры, 1997. С. 455-515.
68. Трубина Е. Г. Нарратология: основы, проблемы, перспективы. – Режим доступа: http://www2.usu.ru/soc_phil/rus/courses/narratology.html
69. Филюшкина С.Н. Автор и рассказчик: полемика или согласие? (роман Г. Грина «Комедианты») // Филюшкина С.Н. Современный английский роман. Воронеж, 1988. С. 114-135.
70. Филюшкина С.Н. Современный английский роман : Формы раскрытия авторского сознания и проблемы повествовательной техники / Светлана Николаевна Филюшкина. Воронеж : Изд-во Воронежского государственного университета , 1988. 187 с.

71. Хализев В. Е. Теория литературы. Москва : Высшая школа, 1999. 398 с.
72. Хорькова Мария. Не фантастика: «Сила и слава» Грэма Грина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.taday.ru/text/30955.html>
73. Шахова К.А. Грэхем Грин. Антиколониальные романы // Литература Англии. XX век. Киев, 1987. С. 210-237.
74. Allain, Marie-Francoise. The Other Man: Conversations with Graham Greene. New York: Simon & Schuster, 1981.
75. Allen, Walter. Tradition and Dream. The English and American Novel from the Twenties to Our Time. London: Phoenix House, 1964.
76. Allott, Kenneth and Miriam Farris. The Art of Graham Greene. New York: Russell & Russell, 1963.
77. Atkins, John Alfred. Graham Greene. London: John Calder, 1957.
78. Bayley, John. Graham Greene: The Short Stories // Graham Greene: A revaluation: New essays. Ed. By Jeffrey Meyers, Prof. New York: St. Martin's Press, 1990.
79. Boardman, Gwen R. Graham Greene: The Aesthetics of Exploration. Gainesville: University of Florida Press, 1971.
80. Brierre, Annie. Non ni Mauriac ni Bernanos ne m'ont influence nous dit Graham Greene. Les Nouvelles Littéraires. 4 octobre. 1956.
81. Chace, William M. Spies and God's Spies: Graham Greene's Espionage Fiction // Graham Greene: A revaluation: New essays. Ed. By Jeffrey Meyers, Prof. New York: St. Martin's Press, 1990.
82. Friedman, Alan Warren. The Dangerous Edge: Beginning with Death // Graham Greene: A revaluation: New essays. Ed. By Jeffrey Meyers, Prof. New York: St. Martin's Press, 1990.
83. Greene, Donald. Graham Greene and Evelyn Waugh: «Catholic Novelists» // Graham Greene: A revaluation: New essays. Ed. By Jeffrey Meyers, Prof. New York: St. Martin's Press, 1990.

84. Greene, Graham. The End of the Affair / Graham Greene [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://flibusta.is/b/254832/read>
85. Hoskins, Robert. Graham Greene: An Approach to the Novels. New York; London: Garland, 1999.
86. Hynes, Samuel ed. Graham Greene. A Collection of Critical Essays. Englewood Cliffs. New York: Prentice-Hall, 1973.
87. Karl, Frederick R. The Contemporary English Novel. New York: Farrar, Straus & Cudahy, 1962.
88. Martin, Graham. Novelists of Three Decades: Evelyn Waugh, Graham Greene, C.P. Snow // The Modern Age. Ed. by Boris Ford. Harmondsworth: Penguin Books, 1969.
89. Meyers, Jeffrey. Greene's Travel Books // Graham Greene: A revaluation: New essays. Ed. By Jeffrey Meyers, Prof. New York: St. Martin's Press, 1990.
90. Scott, Nathan A. Graham Greene: Christian Tragedian // Graham Greene. Some Critical Considerations. Ed. By Robert O. Evans. Lexington: University of Kentucky Press, 1963. P. 37-38.
91. Smith, Rowland. A People's War in Greenland // Graham Greene: A revaluation: New essays. Ed. By Jeffrey Meyers, Prof. New York: St. Martin's Press, 1990. P. 25-34.
92. Wolfe, Peter. Graham Greene The Entertainer. With a pref. by Harry T. Moore. (2d print.). Carbondale-Edwardsville : Southern Illinois University Press; London-Amsterdam : Farrar & Simons, 1973. 184 p.
93. Zalite, Tamara. Some Observations on Graham Greene's Method of Writing // Ученые записки Латвийского государственного университета им. П.Стучки. Т. 80. Рига, 1966. С. 54-63.